

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

16 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

Protokolant Iwona Budzik

po rozpoznaniu na rozprawie 16 października 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej A.G.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 19 lutego 2021 r., VI ACa 337/20,

w sprawie z powództwa A.G.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od powoda na rzecz
pozwanej tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego
5 400,00 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami w wysokości
odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia
pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia 16 października
2024 r.**

Grzegorz Misiurek

Dariusz Zawistowski

Marta Romańska

(M.M.)

UZASADNIENIE

Powód A. G. w pozwie z 8 czerwca 2018 r., skierowanym przeciwko Bankowi S.A. w W., wniósł o pozbawienie wykonalności w całości tytułu wykonawczego w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego [...], zaopatrzonego w klauzulę wykonalności [...], wskazując na nieważność umowy kredytu bankowego stanowiącej podstawę tego tytułu.

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z 25 października 2019 r., sygn. akt XXV C 1189/18, pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy objęty żądaniem pozwu w stosunku do powoda a w pozostałym zakresie oddalił powództwo.

Sąd ten ustalił, że 15 września 2008 r. pozwana zawarła z A. P. umowę kredytu hipotecznego nr [...], udzielonego w walucie wymienialnej, w wysokości 409 531,88 CHF, podlegającego spłacie w ratach annuitetowych, przeznaczonego na spłatę wskazanych konkretnie zobowiązań kredytobiorcy. Wniosek kredytowy opiewał na łączną sumę 863 821,14 zł. Wskazano w nim, że do spłacanych zobowiązań należy kredyt hipoteczny udzielony A. P. przez B. SA w kwocie 334 068,00 CHF, wypłacony w PLN.

Z kredytu potrącono tytułem prowizji 6552,51 CHF i wypłacono 53 561,10 zł (równowartość 26 615,53 CHF po kursie 2,0124), 20 000,00 zł (jako równowartość 9 938,38 CHF), 3500,00 zł (równowartość 1739,22 CHF), 683 333,00 zł (równowartość 339 561,22 CHF), 10 000,00 zł (równowartość 4969,19 CHF), 24 642,30 zł (równowartość 12 245,23 CHF) oraz 7 910,60 CHF. Zgodnie z postanowieniami umowy, w przypadku wypłaty kredytu albo transzy w walucie polskiej, zastosowanie miał kurs kupna dla dewiz obowiązujący w B. SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej Tabeli kursów. Spłata zadłużenia kredytobiorcy z tytułu kredytu i odsetek następowała w drodze potrącenia przez B. SA rat kredytu z wierzytelnościami pieniężnymi kredytobiorcy z tytułu środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku ROR, rachunku walutowym i rachunku technicznym prowadzonych przez pozwaną. W przypadku dokonywania spłat z ROR środki z rachunku miały być pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej

równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymienialnej, w której udzielony jest kredyt, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w B. SA w dniu wskazanym w umowie jako dzień spłaty raty kredytu; z rachunku walutowego środki miały być pobierane w walucie kredytu albo walucie innej niż waluta kredytu, przy zastosowaniu kursów kupna/sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w B. SA w dniu spłaty raty kredytu, zaś z rachunku technicznego - w walucie kredytu w wysokości stanowiącej kwotę kredytu lub raty. Wpłaty dokonywane na rachunek techniczny w walucie innej niż waluta kredytu, podlegały przeliczeniu na walutę kredytu przy zastosowaniu kursów kupna/sprzedaży dla walut, obowiązujących w B. SA według aktualnej Tabeli kursów. Spłata kredytu została zabezpieczona hipoteką zwykłą i hipoteką kaucyjną, w kwotach odpowiednio: 409 531,88 CHF i 122 860 CHF, obciążającymi nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta [...].

Przeciwko A. P. wszczęto egzekucję komorniczą, skierowaną do wymienionej nieruchomości na podstawie bankowego tytułu egzekucyjny nr [...] z 9 marca 2012 r., zapatrzonego w sądową klauzulę wykonalności, w którym jako wymagalne zadłużenie wskazano łącznie kwotę 398 353,95 CHF obejmującą należność główną, odsetki i koszty oraz dalsze należne odsetki od 9 marca 2012 r. 17 kwietnia 2018 r., po zajęciu nieruchomości w postępowaniu egzekucyjnym, A. G. (mąż A. P.) stał się jej współwłaścicielem w udziale 2/3.

A. P. pozwem z 11 lipca 2012 r. wystąpiła przeciwko pozwanej o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego na podstawie którego wszczęto przeciwko niej egzekucję, wskazując na bezprawne wypowiedzenie umowy kredytu oraz wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego na kwotę nieodpowiadającą wysokości długu. Powództwo to zostało oddalone prawomocnym wyrokiem sądu drugiej instancji, który stwierdził, że wypowiedzeniu umowy kredytu nie było wadliwe.

Sąd Okręgowy, oceniając tak ustalony stan faktyczny, uznał powództwo za usprawiedliwione co do zasady. Wskazał, że po żadnej ze stron nie występuje współuczestnictwo konieczne, w ramach którego konieczny byłby udział w postępowaniu A. P. jako dłużniczki, przeciwko której został wystawiony tytuł egzekucyjny. Powodowi - nabywcy nieruchomości, z której prowadzona jest

egzekucja, przysługuje - na podstawie z art. 930 § 1 k.p.c. i art. 840 k.p.c. - legitymacja procesowa czynna do wniesienia powództwa o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego stanowiącego podstawę tej egzekucji. Nabywca nieruchomości po jej zajęciu może bowiem uczestniczyć w postępowaniu w charakterze dłużnika (art. 930 § 1 k.p.c.); jest uprawniony do działania nie tylko w szeroko rozumianym postępowaniu egzekucyjnym, ale także w ewentualnym postępowaniu z powództwa opozycyjnego.

Sąd Okręgowy podkreślił, że fakt uprzedniego rozstrzygnięcia sprawy z powództwa A. P. przeciwko pozwanej o pozbawienie wykonalności tego samego tytułu wykonawczego nie ma znaczenia w niniejszej sprawie. Poprzedni spór został zidentyfikowany jako dotyczący tego, że kredyt, w oparciu o który wystawiono tytuł egzekucyjny, został udzielony, wypowiedziany, a przede wszystkim uruchomiony wadliwie.

Żądania w sprawie poprzedniej oraz w sprawie niniejszej zostały oparte na innych zarzutach, mimo że dotyczą wykonalności tego samego tytułu wykonawczego. W rozstrzygniętej już sprawie, ewentualna nieważność umowy kredytu będącego podstawą wierzytelności stwierdzonej bankowym tytułem egzekucyjnym - podniesiona obecnie - nie była przedmiotem sporu między stronami oraz rozważań sądów. Powaga rzeczy osądzonej wyroku oddalającego powództwo o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego wyłącza możliwość ponownego wytoczenia takiego powództwa wtedy, gdy jego podstawę stanowi zarzut, który był już przytoczony w pozwie we wcześniejszej sprawie. Powód - w świetle art. 843 § 3 k.p.c. - mógł zatem uczynić podstawą swojego żądania uchybienie pozwanej, nawet jeżeli były one mu znane w poprzednio prowadzonym postępowaniu przeciwegzekucyjnym; Zachodzi różnica pomiędzy rozwiązaniem przewidzianym w art. 843 § 3 k.p.c., która dotyczy utraty możliwości korzystania z zarzutów w dalszym - jednak w tym samym - postępowaniu, które jest już prowadzone a przyjętym np. w art. 618 § 3 k.p.c., który wyklucza możliwość dochodzenia określonych roszczeń, jeżeli nie zostały one zgłoszone w postępowaniu o zniesienie współwłasności.

Sąd Okręgowy przyjął, że umowa kredytu mającego stanowić źródło zobowiązań stwierdzonych zaskarżonym tytułem wykonawczym jest nieważna ze względu na to, że zawarto w niej klauzule abuzywne określające zasady przewalutowania kredytu a po ich wyeliminowaniu utrzymanie tej umowy w mocy nie byłoby możliwe. W konsekwencji uznał za usprawiedliwione żądanie pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego w stosunku do powoda. Stwierdził natomiast, że „niezgłoszenie żądania nieuzasadnionego w świetle pozycji powoda skutkuje – jak to nastąpiło w niniejszej sprawie - oddaleniem powództwa w odpowiedniej części” tj. w stosunku do A. P.

Sąd Apelacyjny w Warszawie, na skutek apelacji pozwanej, wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną zmienił wyrok Sadu Okręgowego w ten sposób, że oddalił powództwo o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego [...], któremu nadano klauzulę wykonalności [...], w stosunku do A. G. i orzekł o kosztach procesu za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zasadniczo zaakceptował ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę zaskarżonego wyroku. Uzupełniając ustalił, że w § 1 ust. 1 aktu notarialnego z 17 kwietnia 2018 r., na podstawie którego powód nabył udział w nieruchomości zajętej w toku postępowania egzekucyjnego prowadzonego przeciwko A. P., zapisano, iż nieruchomość tę obciążają hipoteki w kwocie 409 531, 88 CH na zabezpieczenie roszczeń o zwrot kapitału kredytu oraz do sumy 122 860, 00 CHF na zabezpieczenie roszczeń o zwrot odsetek i innych kosztów ubocznych na rzecz Banku S.A., wynikających z umowy kredytu [...] z terminem spłaty określonym na 1 września 2040 r. oraz że w księdze wieczystej wpisane jest ostrzeżenie o wszczęciu egzekucji z nieruchomości na wniosek wierzyciela B. S.A, na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego [...] zaopatrzonego w klauzulę wykonalności [...]. W § 3 ust. 4 aktu A. G. oświadczył, że znany jest mu stan faktyczny i prawny przedmiotu umowy, w tym saldo zadłużeń z tytułu wierzytelności zabezpieczonych hipotekami wymienionymi w § 1 ust. 1 oraz kwota pozostała do zapłaty w związku z powołanym w § 1 ust. 1 postępowaniem egzekucyjnym oraz że powyższe akceptuje i zrzeka się wszelkich roszczeń przysługujących mu z tego tytułu wobec zbywcy. Sąd Apelacyjny doprecyzował również, że podstawę prowadzonej egzekucji stanowi tytuł wykonawczy wystawiony wyłącznie przeciwko dłużniczce A. P.

Dokonując odmiennej oceny prawnej żądania powoda, Sąd Apelacyjny uznał za uzasadnione – choć z innych przyczyn, niż wskazane w apelacji – zarzuty dotyczące braku legitymacji procesowej czynnej powoda. Wskazał, że nabywca zajętej nieruchomości może korzystać z uprawnień przewidzianych w art. 930 § 1 k.p.c. przede wszystkim w celu ochrony własnego prawa własności nieruchomości, a nie takiego prawa przysługującego dłużnikowi. Powód zaś potraktował te uprawnienia w sposób instrumentalny. W istocie wytoczył powództwo z zamiarem ochrony praw dłużniczki (swojej żony), która starała się już ją uzyskać, ale bezskutecznie. Skoro wyłącznie w tym celu (w złej wierze) nabył udział w prawie własności nieruchomości, to nie przysługują mu – z mocy art. 930 § 1 k.p.c. – uprawnienie do wytoczenia powództwa przewidzianego w art. 840 § 1 k.c.

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę konsekwencje wynikające z niezaskarżenia – budzącego istotne zastrzeżenia - rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego pozbawiającego wykonalności tytuł wykonawczy w części, tj. w stosunku do powoda. Podkreślił, że tytule tym jako dłużnik została wymieniona jedynie A. P. Powód, jako nabywca zajętej nieruchomości nie będący dłużnikiem pozwanej ani osobistym, ani rzeczowym, domagał się pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w całości w stosunku do dłużniczki wymienionej w tym tytule. Uwzględnienie tego żądania w zakresie wskazanym w wyroku Sądu Okręgowego nie ma zatem znaczenia dla dalszego biegu postępowania egzekucyjnego prowadzonego przeciwko A. P.; może ono toczyć się dalej a powód musi je znosić.

Sąd Apelacyjny wskazał również, że gdyby nawet przyjąć, iż powodowi przysługuje legitymacja procesowa czynna uznać za trafną ocenę Sądu Okręgowego co do nieważności umowy kredytu, stanowiącej podstawę wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego, to nie ma możliwości zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji na korzyść A. G. przez pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w całości. Sąd Okręgowy pozbawiając wykonalności tytuł wykonawczy w stosunku do A. G., oddalił powództwo w pozostałej części. Wobec niezaskarżenia przez powoda wyroku w części oddalającej powództwo Sąd Apelacyjny nie mógłby zmienić zaskarżonego wyroku przez pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w całości, gdyż oznaczałoby to rozstrzygnięcie wbrew zakazowi wynikającemu z art. 384 k.p.c. To samo dotyczy również uchylenia zaskarżonego wyroku w części pozbawiającej

wykonalności tytuł wykonawczy w stosunku do A. G. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd pierwszej instancji nie mógłby pozbawić wykonalności tytuł wykonawczy w stosunku do A. P., gdyż powództwa w tym zakresie zostało prawomocnie oddalone.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., powód wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie tego orzeczenia i oddalenie apelacji pozwanej, a więc pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w zakresie nieobjętym pkt I wyroku Sądu pierwszej instancji.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej zarzucił naruszenie art. 7 k.c. i art. 58 k.c. oraz art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. – przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie. Drugą podstawę kasacyjną wypełnił zarzutami naruszenia art. 233 § 1 w związku z art. 227 k.p.c.; art. 840 § 1 w związku z art. 930 § 1 zdanie drugie k.p.c. oraz art. 930 § 1 k.p.c..

Pozwana w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty podniesione w skardze kasacyjnej w ramach obu jej podstaw zmierzały przede wszystkim do podważenia oceny Sądu Apelacyjnego, wskazującej na brak legitymacji procesowej czynnej powoda do wytoczenia powództwa opozycyjnego z uwagi na próbę wykorzystania przez niego uprawnień nabywcy nieruchomości zajętej w toku postępowania egzekucyjnego, związanych z uczestnictwem w postępowaniu w charakterze dłużnika, w sposób instrumentalny, niezgodny z celem tego przepisu. Zarzuty te, nie mogły odnieść zamierzonego skutku, choć jednemu z nich częściowo nie można odmówić im słuszności,

Za oczywiście chybiony należało uznać zarzut naruszenia art. 233 § 1 w związku z art. 227 k.p.c., mający polegać na dowolnej ocenie materiału dowodowego prowadzącej do przyjęcia, że wytoczenie powództwa w sprawie niniejszej nastąpiło wyłącznie w celu ochrony praw dłużnika. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało już wyjaśnione, że w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne

kwestionowanie oceny materiału dowodowego, a tym samym wyłączona jest możliwość skutecznego podniesienia zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.,

Bezzasadnie również skarżący zarzucił Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 930 § 1 k.p.c. przez odmowę udzielenia mu ochrony w następstwie uznania, że nabywca nieruchomości nie może w pełni korzystać ze środków ochrony przysługujących bezpośrednio dłużnikowi. Sąd Apelacyjny poglądu takiego nie wyraził. Przeciwnie, jednoznacznie zaaprobował stanowisko Sądu Najwyższego zajęte w wyroku z 16 października 1988 r., III CKN 647/97 (nie publ.), zgodnie z którym nabywca nieruchomości może uczestniczyć w postępowaniu egzekucyjnym w charakterze dłużnika bez żadnych ograniczeń; może również wytoczyć powództwo opozycyjne (str. 27-28 uzasadnienia).

Wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącego, Sąd Apelacyjny nie zawęził kręgu uprawnionych do wytoczenia powództwa przewidzianego w art. 840 § 1 k.p.c. do tych tylko osób, które zostały wskazane w tytule wykonawczym jako dłużnicy. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wskazał bowiem wyraźnie, że nabywca nieruchomości zajętej w toku postępowania egzekucyjnego, realizując uprawnienia dłużnika na podstawie art. 930 § 1 k.p.c., może wytoczyć powództwo o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w całości lub w części w stosunku do dłużnika wymienionego w tytule wykonawczym i w tym kontekście powód prawidłowo sformułował żądanie pozwu (str. 25 uzasadnienia). Zarzut naruszenia tych przepisów nie mógł więc zostać uznany za usprawiedliwiony.

Trafnie natomiast zarzucił skarżący, że uprawnienie nabywcy nieruchomości do działania w charakterze dłużnika, wynikające z art. 930 § 1 k.p.c., nie zostało uwarunkowane dobrą lub złą wolą nabywcy. Przywołany przepis przesłanek takich nie przewiduje. Wynika zaś z niego, że po zbyciu zajętej nieruchomości egzekucja toczy się w dalszym ciągu przeciwko dłużnikowi z zastrzeżeniem, że musi ją znosić nabywca. Niewątpliwie zatem egzekucja prowadzona w ten sposób dotyka praw nabywcy. Nie można więc uznać, jak uczynił to Sąd Apelacyjny, że powództwo opozycyjne wytoczone przez nabywcę zajętej nieruchomości nie służy ochronie jego praw, lecz wyłącznie ochronie praw dłużniczki. Odmienne zapatrywanie Sądu

Apelacyjnego było – co słusznie zarzucono w skardze - wynikiem wadliwej wykładni art. 930 § 1 k.p.c.

Trafność tego zarzutu nie mogła prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej. U podstaw zaskarżonego wyroku legło bowiem nie tylko wadliwe uznanie, że powód nie ma legitymacji do wytoczenia powództwa opozycyjnego, gdyż ma ono na celu wyłącznie ochronę dłużniczki wymienionej w tytule wykonawczym. Sąd Apelacyjny stwierdził również, że uwzględnienie apelacji pozwanej nie zmienia sytuacji prawnej powoda w dalszym postępowaniu egzekucyjnym. Skoro rozstrzygnięcie Sąd Okręgowego oddalające powództwo w zakresie żądania pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego w stosunku do A. P. uprawomocniło się wobec jego niezaskarżenia, postępowanie egzekucyjne wszczęte na podstawie tego tytułu może toczyć się dalej przeciwko tej dłużniczce ze skutkami wynikającymi z art. 930 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny podkreślił, że nie mógł zmienić zaskarżonego wyroku w całości, gdyż naruszyłby w ten sposób zakaz orzekania na niekorzyść strony apelującej (art. 384 k.p.c.). Skarżący nie podniósł żadnych zarzutów podważających powyższą ocenę.

Z tych względów skarga kasacyjna podlegała oddaleniu bez potrzeby roztrząsania zarzutu naruszenia art. 58 oraz art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 840 § 1 k.p.c., zmierzającego do wykazania, że uwzględnienie powództwa było usprawiedliwione z uwagi na nieważność umowy kredytu zawierającej klauzulę abuzywne.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

Grzegorz Misiurek

Dariusz Zawistowski

Marta Romańska

(A.T.)

r.g.